

KENTELIOÙ BREZHONEG

War ar Radio

Sizhun XXXI

SIZHUN XXXI
STARTIJENN
KENTEL 1
AR FOOTING

M = Ar vamm

T = An tad

Mi = Maina

Tu = Tudi

- T - Ai ! Oi ! Aiaou ! O na pegen reut eo ma izili !
- Tu - Ne vefent ket ken reut-se ma ' z pije graet un tamm "stretching" a-raok ar "jogging".
- T - Hañ ? Petra ? Ma komzfes brezhoneg e-lec'h Saozneg e komprenfen ac'hanout gwelloc'h marteze.
- Mi - Ma ' z pije astennent kigennoù da zivesker a-raok mont d'ober un tamm (GORREK HA DISTAGELLET) t r o t a d e n n, ne ' z pefe ket a boan, setu pezh en deus lavaret Tudi, Tadig !
- M - Un drotadenn ? Na petra c'hoazh ? Evel pa vefemp kozhidi, ho tad ha me ! Ur gwir c'haloupadenn an hini emamp oc'h ober... Hop ! Piv ' vefe gouest da redek war ma lerc'h ?
- Mi + Tu - Tapet out Mamm, adtapet out bet ganeomp !
- M - Ma vijen bet ugent vloaz yaouankoc'h, neuze ho pije gwelet...
- Tu - Ha pa vefes ugent vloaz yaouankoc'h Mamm, e redfemp buanoc'h egedout alav gant hor botoù nevez...
- M - Ho "Nike" hag ho " Reebok", ya 'vat ! A-walc'h o deus koustet din... Ma ' m bije gouezet a-raok respont ya deoc'h !
- T - A ! Ma 'm bije bet botoù koad tredan, evel er ganaouenn, neuze e vefen ur mailh war ar footing !
- Tu - Footing ! Footing ! Petra eo an dra-se Tad ? Ne gomprenan ket ...
- Mi - Nemet Saozneg gwechall e vefe marteze, evit lavaret "jogging" ?

GERIAOUEG

gar*, ar c'h. divhar pe divesker <i>jambe</i>	adtapout adtapet reut <i>raide</i> <i>rattraper</i>
kigenn*, ar g. -où <i>muscle</i>	astenn astennet <i>étirer</i>
trotadenn*, an d. -où <i>petite course</i>	koustañ koustet <i>coûter</i>

eziel, an e. izili
membre
Saozneg, ar S. *Anglais*
(langue)
mailh, ar m. -ed
homme capable, habile

O na pegen reut eo ma izili ! *Oh que mes membres sont raides !*
Ne vefent ket ken reust-se ma 'z pije graet un tamm
"stretching" a-raok ar "jogging".
Ils ne seraient pas si raides si tu avais fait un "stretching" avant
le "jogging".
Evel pa vefemp kozhidi. *Comme si nous étions des vieux.*

SIZHUN XXXI
KENTEL 2
E TI JIMNASTIOUM

K = Ar gelennerez jimnastik
P = Per
F = Fañch

K - Degemer mat en Ti Jimnastioum evit ho kentel gentañ. Greomp tro ar sal evit gwelet petra a blijfe deoc'h ober, nemet gouzout a rit dija marleze ?

P ha F - Ne reomp ket.

K - Ma eo ho tivrec'h ho peus c'hoant da embreger, neuze e vefe gwelloc'h deoc'h pleustriñ gant an div annell pe gant ar marc'h...

P - An div varenn a zegouezhfe mat din, gant ma vefent a-skouer !

K - Met bez ' zo div varenn a-skouer ivez, m'ho peus c'hoant.

F - Hm ! Hm ! Ha krapat ouzh ar gordenn ne vefe ket aesoc'h ?

P - Hon divesker an hini hon defe c'hoant da embreger kentoc'h, n'eo ket gwir Fañch ?

K - Neuze e c'hallfec'h klask mont war an treust pe lammat war an trampolin ?

P - Ya sur ! Ha ma kouezhfemp e-biou ?

K - Neuze ne welan nemet un dra hag a c'hallfec'h ober : choukoù-lamm-penn amañ war al leur !

F - Ya 'val ! Gant ma vefe un tamm tevoc'h an tapisoù...

P - Selaou 'ta Fañch ! Ha ma 'z afemp d'an ostaleri en tu all d'an hent, evel-se e c'hallfemp en em soñjal war ar pezh a zo bet kinniget deomp !

K - Arsa ! M'ho pije lavaret din diouzhtu e oa sevel ho prec'h ho poa c'hoant d'ober ne 'm dije ket kollet ma amzer ganeoc'h !!!

F - Pa vo bet evel bep a vanne ganeomp e tevio c'hoant deomp d'ober jimnastik, marleze.

GERIAOUEG

annell*, an a. -où <i>anneau</i>	embreger embregeret <i>exercer</i>	arsa excl. <i>hé bien</i>
barenn*, ar v. -où barre	krapat krapet	a-skouer
brec'h*, ar v. divrec'h <i>bras</i>	<i>grimper</i>	<i>d'équerre</i>
kordenn*, ar g. kerdin <i>corde</i>	pleustriñ pleustret <i>pratiquer</i>	e-biou à côté lev <i>épais</i>
leur*, al l. -ioù sol, <i>plancher</i>		

chouk-lamm-penn, ar
c. -où-l.-p. *galipette*
tapis, an t. -où *tapis*
treust, an t. -où *poutre*

Greomp tro ar sal evit gwelet petra a blijfe deoc'h ober,
nemet gouzout a rit dija marteze ?
Faisons le tour de la salle pour voir ce qui vous plairait de faire, à moins que vous ne le sachiez déjà ?
Ya 'vat ! Gant ma vele un lamm tevoc'h an tapisoù...
Oui évidemment, si les tapis étaient plus épais.
Arsa ! M'ho pije lavaret din diouzhtu e oa sevel ho prec'h
ho poa c'hoant d'ober ne 'm bije ket kollet ma amzer gane-
oc'h !!!
Hé bien ! Si vous m'aviez tout de suite dit que vous vouliez lever le coude (le bras) je n'aurais pas perdu mon temps avec vous !!!

SIZHUN XXXI
KENTEL 3
ER POUILL-NEUIAL

M = Mamm
Mo = Monitour, an Aotrou Dourdon
L = Lena
R = Ronan

R - Mamm ! Me garfe klask neuial hep boue ebet, evel Lena. Mar plij Mamm ?

M - Ac'h ! E-giz pa vijes ken bras ha me ! Re vihan out c'hoazh, paotr paour, evit neuial hep boue... nemet ma vefes sikouret gant ar monitour hag e berchenn.

A-benn neuze e vefen dinec'h. Gouest e vefec'h da sikour anezhañ,

Aotrou Dourdon ?

Mo - Ya 'vat ! Ale Ronan, pign war ar planken, spluj en dour ha klask en em angellat betek penn all ar poull !

R - Ma oufen splujañ e rafen, Aotrou Dourdon, nemet ne 'm eus ket desket c'hoazh !

L - Klask neuial bepred, sac'h-plom, ha gwelet ' vo piv eo ar buanañ !

L - Erruet out a-benn ar fin ! Amzer a-walc'h em bije bet da dreuziñ ar poull un eil gwech...

Mo - Ne 'm bije ket kredet e oas gouest da neuial ken pell hep boue ebet. Brav Ronan !

R - Ma 'm bije gouezet neuial "krawl" em bije gouezet, hag aes c'hoazh !

L - E c'hallfes ober ar valafenn, pe neuñ war da gein, dirazout e vefen atav, fougaser !

R - Ar valafenn ? Gwelet a ri ; emañ o vont da ziskouez dit diouzhtu ...

M - Ronan, gortoz, n'ouzez ket...

Mo - Chañs 'teus, Ronan, rak ma ne vijen ket bet amañ gant ma ferchenn ...

M - ... e vijes bet beuzet !

L - Neuñ pe veuziñ, aze 'mañ an dalc'h !

GERIAOUEG

balafenn*, ar v. -ed <i>papillon</i>	beuziñ beuzet <i>noyer</i>	dinec'h <i>tranquille</i>
perchenn*, ar b. -où <i>perche</i>	en em angellat en em angellet <i>faire des brasses</i>	<i>sans inquiétude</i>
boue, ar b. -où <i>bouée</i> dalc'h, an d. <i>question</i> , <i>ce qui importe</i>	gounit gounezet <i>gagner</i>	
fougaser, ar f. -ien <i>vantard</i>	karout karet <i>aimer</i>	
monitour, ar m. -ien <i>moniteur</i>	splujañ splujet <i>plonger</i>	
planken, ar p. -où <i>planche</i>	treuziñ treuzet <i>traverser</i>	
poull-neuial, ar p. -où <i>piscine</i>		

Me garfe klask neuial hep boue ebet, evel Lena.

J'aimerais essayer de nager sans bouée, comme Lena.

Ma oufen splujañ e rafen, Aotrou Dourdon, nemet ne 'm eus ket desket c'hoazh !

Si je savais plonger je le ferais, Monsieur Dourdon, mais je n'ai pas encore appris.

Klask neuial bepred, sac'h-plom, ha gwelet ' vo piv eo ar buanañ !

Essayez toujours de nager, sac de plomb, et nous verrons qui est le plus rapide !

SIZHUN XXXI
KENTEL 4
WAR VELO

I = Ifig
J = Job
L = Laouig

I - A, paotred ! Ma ne vefe ket eus troiadenn ar sul vintin, war hor bisikletoù, e vefe trist ar vuhez ... ' vefe ket 'ta ?

J - Ha ma vije sul div wech ar sizhun e vije bravoc'h c'hoazh, ne soñj ket deoc'h ...

L - Diwallit paotred ! Stardit mort !

I - Daonet ! Toullet ma bouzellenn... Ha m'am bije gwelet an tachoù brein-se ivez !

J - Ha m'az tije renket da starderez abaoe disul ivez !

L - Kemend-all a dachoù war an hent, ne gomprenan ket ... nemet taolet e vefent bet espres-kaer gant unan bennak...

I - Ha pa 'm bije bet ur starderez nevez-flamm war ma marc'h-houarn ne vijen ket bet evil mont e-biou. Met n'eo ket ur gwall dra, ur vouzellen all zo ganin, pleget dindan ma dibr. Arsa ! Kollet eo bet ganin !

L - N'eus hini ebet ganin ivez na gant Job kennebeut, met ma vefe peg ha dabonoù ganit, Job, e c'hallfemp renkañ.

J - N'eus ket 'vat Betek ar pomp a zo bet laosket ganin war ma lerc'h ! Mallozh Doue ! E-giz pa vijemp touristed o pourmen o c'halite war velo !

L - Ret 'vo dit bountañ war ar stur betek ar gêr, paour kaezh Ifig. Erfin, da nebeutañ, n'eo ket hiziv e vo uzet an troadikelloù nag an tizhoù nag ar chadenn war da velo, n'eo ket gwir ?

I - Dek kilometr d'ober war droad ! Me ' lavar deoc'h ; nag a blijadur a vez d'ar sul vintin !

J - "Labour sul labour nul !"

GERIAOUEG

bouzellenn*, ar v. -où <i>pneumatique (de roue)</i>	mont e-biou aet e-biou	daonet <i>damné</i> espres-kaer <i>exprès</i>
chadenn*, ar c. -où <i>chaîne</i>	<i>passer à côté de</i>	<i>exprès</i>
starderez*, ar s. -ed <i>frein</i>	renkañ renket	mort
troadikell*, an d. -où <i>pédale</i>	<i>arranger</i> stardañ stardet	(<i>serré</i>) à fond nevez-flamm
dibr, an d. -où <i>selle (de vélo...)</i>	<i>freiner</i> uzañ uzet user	<i>flambant neuf</i>
dabon, an d. -où <i>rustine</i>		
marc'h-houarn, ar m.-h. -où-h. <i>vélo</i>		
pomp, ar p. -où <i>pompe</i>		
peg, ar p. <i>de la colle</i>		
stur, ar s. -ioù <i>guidon</i>		
tach, an t. -où <i>clou</i>		
tizh, an t. -où <i>vitesse</i>		

A paotred ! Ma ne vefe ket eus troiadenn ar sul vintin war hor bisikletoù, e vefe trist ar vuhez...

Ah les gars ! Si la promenade du dimanche à vélo n'existait pas, la vie serait triste...

Ha ma vije sul div wech ar sizhun e vije bravoc'h c'hoazh, ne soñj ket deoc'h...

Et si c'était dimanche deux fois par semaine ce serait encore mieux, vous ne croyez pas...

Met n'eo ket ur gwall dra, ur vouzellenn all zo ganin, pleget dindan ma dibr.

Mais ce n'est pas grand' chose, j'ai un autre pneumatique plié sous ma selle.

E-giz pa vijemp touristed o pourmen o c'halite war velo !
Comme si nous étions des touristes promenant leur seigneurie à vélo !

"Labour sul, labour nul !" *Travail du dimanche, travail nul !*

SIZHUN XXXI
KENTEL 5
KRAPAT WAR AR MENEZ

T = Tad
M = Mamm
R = Rozenn
K = Kadou

T - Bec'h dezhi bugale ! A-benn ur pennadig e vimp degouezhet : gwelet a ran lein ar menez.

M - Marteze n'eo nemet un duchenn a guzh deomp al lein a zo kalz pelloc'h !

T - Tamm ebet ! Nemet faos e vefe ar gartenn penn da benn. Ha pa vefe, ne zlefe ket al lein bezañ gwall bell forzh penaos...

K - Evidon-me eo debriñ lein an hini em befe c'hoant d'ober diouzhtu !

T - Setu, degouezhet omp ! A-raok goullonderiñ da sac'h-kein ha leuniañ da sac'h-boued, Kadou, sell ouzh ar gweled a zo ac'hann, met sell 'ta !

R - Gleb eo ma botoù evel pa vijen kouezhet en ur poull-dour...

M - M' az tije koaret anezho a-raok, ne vijent ket bet glebiet o treuziñ an erc'h.

K - Ha ma vije bet ur skorneg da dreuziñ hor bije ranket kaout bep a bik, ha kraponoù dindan hor botoù, n'eo ket gwir Tad ?

T - Geo kadou, ha bezañ staget asambles gant ur gordenn, evel an alpaerien a vicher.

R - Mamm, leuskel a rafe ac'hanomp d'ober un tamm riskladenn war an erc'h ma prometfemp dit bezañ fur ?

M - Ya, gant ma chomfec'h didrouz, rak diwallit diouzh an diruilhadennoù erc'h.

K - Fur e vimp neuze Mamm, deus buan Rozenn !

M - Sioulder ar gwenodennoù hag aer yac'h ar menez, n'eus ket gwelloc'h evit aveliñ ar penn. A... ma vefe menezioù uhel e Breizh !

T - Ma vijes bet ganet tri c'hant milion vloaz ' zo e vije bet ken uhel all Menez Are, gouzout a rez ?

M - Ha tud oc'h ober ski e Roc'h Tredudon ?

GERIAOUEG

diruilhadenn*, an d. -où <i>avalanche</i>	aveliñ avelet (s') <i>aérer</i>	ac'hann d'ici didrouz sans bruit
gwenodenn*, ar w. -où <i>sentier</i>	dleout dleet <i>devoir</i>	<i>silencieux</i> faos <i>faux</i>
kartenn*, ar g. -où <i>carte</i>	genel ganet <i>naître</i>	fur <i>sage</i> yac'h <i>sain</i>
lein*, al l. -où <i>déjeuner</i> (de midi) ; <i>petit-déjeuner</i>	goullonderiñ goullonderet <i>vider</i>	
riskladenn*, ar r. -où <i>glissade</i>	koarañ koaret <i>cirer</i>	
skorneg, ar s. -i, -où <i>champ de glace</i>	stagañ staget <i>attacher</i>	
tuchenn*, an d. -où <i>colline, tertre</i>		
alpaer, an a. -ien <i>alpiniste</i>		
erc'h, an e. <i>neige</i>		
gweled, ar gw. <i>vue</i>		
krapon, ar c'h. -où <i>crampon</i>		
lein, al l. -où <i>sommet</i>		
pik, ar p. -où <i>pic</i>		
sac'h-boued, ar s.-b seier-b. <i>estomac</i>		
sac'h-kein, ar s.-k. seier-kein <i>sac à dos</i>		

Bec'h dezhi bugale ! *Sus, les enfants !*

Marteze n'eo nemet un duchenn a guzh deomp al lein a zo kalz pelloc'h.

Ce n'est peut-être qu'une colline qui nous cache le sommet qui est beaucoup plus loin.

Tamm ebet ! *Pas du tout !*

Nemet faos e vefe ar gartenn penn da benn !

A moins que la carte ne soit complètement fausse !

Ma vijes bet ganet tri c'hant milion vloaz ' zo e vije bet ken uhel all Menez Are, gouzout a rez ? *Si tu étais né il y a trois cent millions d'années les Monts d'Arrée auraient tout aussi hauts, tu sais ?*

1 - AN ISLAVARENNOÙ DOAREAÑ - LA PROPOSITION SUBORDONNÉE CIRCONSTANCIELLE

A) DIVIZOUT - DE CONDITION

La conjonction de subordination qui introduit en général la proposition subordonnée circonstancielle exprimant la condition est MAR qui devient souvent MA, notamment à la forme négative.

Ce type de proposition subordonnée est également introduit par d'autres conjonctions construites à partir de MA :

GANT MA - NEMET MA
pourvu que - seulement si

Comme dans toutes les subordonnées le verbe arrive immédiatement après la conjonction.

Les particules verbales A et E ne sont pas employées après MAR ou MA ou leurs dérivés.

MA entraîne les mutations de la série dite mixte :

C	-	GW	-	B	-	M	-	D
C'H	-	W	-	V	-	V	-	T

MAR n'entraîne aucune mutation

Ex Ma komzfes brezhoneg e-lec'h Saozneg e komprenfen ac'hanout gwelloc'h marteze.

Si tu parlais Breton au lieu de parler Anglais je te comprendrais peut-être mieux.

Greomp tro ar sal evit gwelet petra a blijfe deoc'h ober, nemet ma oufec'h en a-raok dija ?

Faisons le tour de la salle pour voir ce qu'il vous plaira de faire, à moins que vous ne le sachiez déjà.

Ya 'vat ! Gant ma vefe un tamm levoc'h an tapisoù !

Sans doute ! Si les tapis étaient plus épais !

B) KEÑVERIAÑ PE ENEBIÑ / DE COMPARAISON OU D'OPPOSITION

Ac'h ! E-giz pa vijes ken bras ha me !
 Ah ! Comme si tu étais aussi grand que moi !
 Gleb eo ma botoù evel pa vijen kouezhet en ur poull dour.
 Mes chausses sont aussi mouillées que si j'étais tombé dans une flaque d'eau.

Vous avez rencontré d'autres subordonnées dans ces leçons comme les subordonnées de comparaison introduites par EVEL PA, E-GIZ PA, ou les subordonnées d'opposition introduites par HA PA.

Ha pa vefes ugent bloaz yaouankoc'h, e redfemp buanoc'h egedout...
 Même si tu avais vingt ans de moins nous courrions quand même plus vite que toi...

2- AN DOARE DIVIZOUT - LE CONDITIONNEL

Le conditionnel breton possède deux temps simples :

- le potentiel
- l'irréel

A) LE POTENTIEL (DOARE DIVIZOUT GALLUS)

Ce temps exprime une condition susceptible de se réaliser dans le présent ou dans le futur. Il se construit en insérant la marque -F- entre la base verbale et la terminaison du verbe à l'imparfait.

Me a garfe klask neuñal.(KAROUT : KAR-FE)
 J'aimerais essayer de nager.

B) L'IRREEL (DOARE DIVIZOUT DIC'HALLUS)

Ce temps sert à exprimer une hypothèse fautive, une condition qui ne peut se réaliser. Il se construit en insérant la marque -J- entre la base du verbe et sa terminaison à l'imparfait. Il connaît les trois types de conjugaison

Ma vijen bet ugent vloaz yaouankoc'h.
 Si j'avais été vingt ans plus jeune.

La langue parlée confond parfois ces deux usages, souvent au profit de la première forme, la plus utilisée.

TABLEAUX DE CONJUGAISON

Ar verb reizh KAROUT - LE VERBE REGULIER AIMER

DOARE DIVIZOUT GALLUS CONDITIONNEL REEL		DOARE DIVIZOUT DIC'HALLUS CONDITIONNEL IRREEL	
<u>conjugaison basique</u>			
me		me	
te		te	
eñ		eñ	
hi	a garfe	hi	a garje
ni		ni	
c'hwi		c'hwi	
int		int	
<u>conjugaison synthétique</u>			
S1	bremañ e karfen kousket	hiziv e karjen bezañ yaouank	
S2	bremañ e karfes kousket	hiziv e karjes bezañ yaouank	
S3	bremañ e karfe kousket	hiziv e karje bezañ yaouank	
P1	bremañ e karfemp kousket	hiziv e karjemp bezañ yaouank	
P2	bremañ e karfec'h kousket	hiziv e karjec'h bezañ yaouank	
P3	bremañ e karfent kousket	hiziv e karjent bezañ yaouank	
0	bremañ e karfed kousket	hiziv e karjed bezañ yaouank	
	<i>J'aimerais dormir maintenant.</i>	<i>Ils aimeraient être jeunes aujourd'hui.</i>	
<u>conjugaison auxiliée</u>			
S1	karout a rafen kousket	karout a rajen bezañ yaouank	
S2	karout a rafes kousket	karout a rajes bezañ yaouank	
S3	karout a rafe kousket	karout a raje bezañ yaouank	
P1	karout a rafemp kousket	karout a rajemp bezañ yaouank	
P2	karout a rafec'h kousket	karout a rajec'h bezañ yaouank	
P3	karout a rafent kousket	karout a rajent bezañ yaouank	
0	karout a rafed kousket	karout a rajed bezañ yaouank	

Ar verb BEZAÑ - Le verbe *ETRE*

DOARE DIVIZOUT GALLUS CONDITIONNEL REEL		AMZER DIVIZOUT DIC'HALLUS CONDITIONNEL IRREEL
S1	gouest e vefen	yaouank e vijen
S2	gouest e vefes	yaouank e vijes
S3	gouest e vefe	yaouank e vije
P1	gouest e vefemp	yaouank e vijemp
P2	gouest e vefec'h	yaouank e vijec'h
P3	gouest e vefent	yaouank e vijent
0	gouest e vefed	yaouank e vijed

Ar verb KAOUT - Le verbe *AVOIR*

AMZER DIVIZOUT GALLUS CONDITIONNEL REEL		AMZER DIVIZOUT DIC'HALLUS CONDITIONNEL IRREEL
S1	me 'm befe (am befe)	me 'm bije (am bije)
S2	te 'z pefe (az pefe)	te 'z pije (az pije)
S3masc.	eñ en defe	eñ en dije
S3fém.	hi he defe	hi he dije
P1	ni hor befe	ni hor bije
P2	c'hwi ho pefe	c'hwi ho pije
P3	int o defe	int o dije

Ar verb OBER - Le verbe *FAIRE*

AMZER DIVIZOUT GALLUS CONDITIONNEL REEL		AMZER DIVIZOUT DIC'HALLUS CONDITIONNEL IRREEL
S1	a rafen	a rajen
S2	a rafes	a rajes
S3	a rafe	a raje
P1	a rafemp	a rajemp
P2	a rafec'h	a rajec'h
P3	a rafent	a rajent
0	a rafed	a rajed

Ar verb MONT - Le verbe *ALLER*

AMZER DIVIZOUT GALLUS CONDITIONNEL REEL		AMZER DIVIZOUT DIC'HALLUS CONDITIONNEL IRREEL
S1	az afen	az ajen
S2	az afes	az ajes
S3	az afe	az aje
P1	az afemp	az ajemp
P2	az afec'h	az ajec'h
P3	az afent	az ajent
0	az afed	az ajed

Ar verb GOUZOUT - Le verbe *SAVOIR*

AMZER DIVIZOUT GALLUS CONDITIONNEL REEL		AMZER DIVIZOUT DIC'HALLUS CONDITIONNEL IRREEL
S1	a ouifen	a ouijen
S2	a ouifes	a ouijes
S3	a ouife	a ouije
P1	a ouifemp	a ouijemp
P2	a ouifec'h	a ouijec'h
P3	a ouifent	a ouijent
0	a ouifed	a ouijed